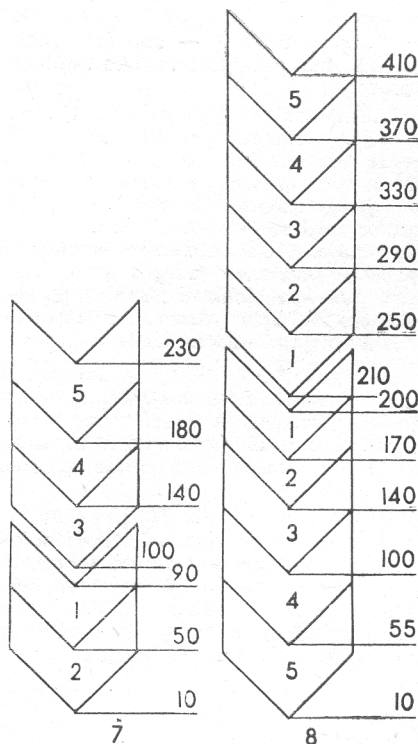

Dendrochronologinė infor-

4 pav. Schemos Nr. 7; 8

Aloyzas Ramunis Budriūnas — vienas šio straipsnio autorių sausio 29-ąją pažymėjo savo jubiliejinį — 50-ąjį gimtadienį. Tad kaip neprisiminti tokios datos, nepadėkoti nuoširdžiam „Girių“ bičiuliui už bendradarbiavimą, nepalinkėti geros sveikatos ir didelės kūrybinės sėkmės.

R. Budriūnas — šimtaprocentinis kaunietis. Čia gimė, augo, baigė miškininkystės mokslus LŽOA Miškų ūkio fakultete, čia ir dirba. Tik ne visi galbūt žino, kad jo šaknys — Pabiržėje, ten, kur ošia Biržų giria, ten kur ir jo tėvo, kompozitoriaus Antano Budriūno gimtinė.

Kone tris savo gyvenimo dešimtmečius biol. m. kand. komunistas Ramunis Budriūnas pašventė LTSR MA Botanikos institutui, o nuo 1975 m. dirba šio instituto direktoriaus pavaduotoju ir vadovauja Kauno botanikos sodui. Nežiūrint administracinio darbo, jis aktyviai dalyvauja respublikos moksliniame gyvenime ir visuomeninėje veikloje: sukūrė kraštovaizdžio estetinės vertės nustatymo metodą, sudarė keletą Lietuvos TSR augalijos žemėlapių. Knygų „Žuvinto rezervatas“ (1968), „Botaninių objektų apsaugos klausimai“ (1971), „Kraštovaizdžio ekologija ir estetika“ (1975) ir kitų bendraautoris.

Kad ir kiti Kauno botanikos sodo darbuotojai yra aktyvūs mūsų leidinio falkininkai, nemažas Ramunio Budriūno nuopelnas.

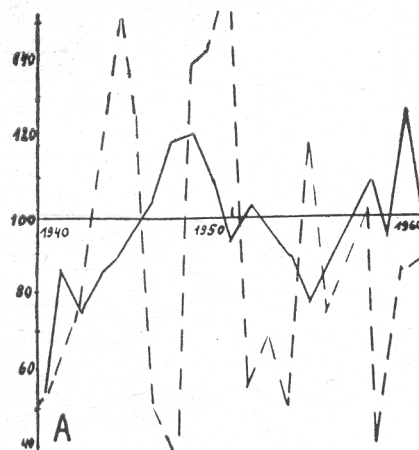
Ta proga spausdiname kartu su K. Žeimavičiumi paruotą straipsnį apie dendrochronologinių tyrimų taikymą introdukcijai.

Informacija, gaunama matuojant medžio rieves, vis plačiau panaudojama įvairiose mokslo šakose. Dendrochronologiniu metodu nustatoma ir įvertinama klimato istorija bei kitimo dėsningumai, gamtinių reiškinių periodiškumas, sprendžiami medynų produktyvumo biologinių objektų priklausomybės nuo saulės aktyvumo klausimai, sudaromos ilgalaikės biologinio produktyvumo ir jį lemiančių faktorių kitimo prognozės.

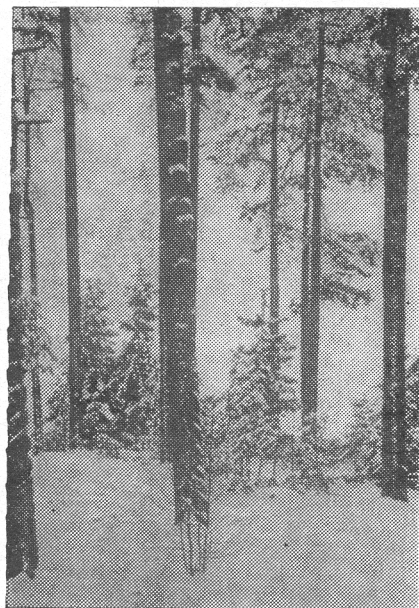
Sukaupta dendrochronologinė informacija tiriant medžių rūšis respublikoje ir už jos ribų daugiausia natūralaus jų išplitimo arealuose. Atlikti savaime augančių pušų, eglių, ąžuolų, beržų, juodalksnių, uosių, europinių maumedžių dendrochronologiniai tyrimai. Vertinga medžiaga apie šių medynų augimo dinamiką, radialinio prieaugio ryšį su klimato faktoriais.

Atlikus vyresnių medžių dendrochronologinius tyrimus, galima gauti informaciją ne tik apie anksčiau buvusias klimato sąlygas, bet ir apie svetimžemių medžių reakciją į jas. Introdukuotoms rūšims klimato svyravimai daro kitokią poveikį negu vietinėms. Tai pastebėta atlikus introducentų dendrochronologinius tyrimus Botanikos sode Kaune.

Tirtos jūrinio klimato atstovės

1 pav. Metinio medienos prieaugio [indeksą] kitimo palyginamosios kreivės: A — paprastosios pušies (—) ir melsvosios Duglaso pušies (---)

Atidavę sakus ilsisi ir pušys... Leono GRUBINSKO nuotrauka

macija introdukcijai

melsvosios Duglaso pocūgės (Pseudotsuga menziesii var glauca (Mirb) Franco). Mūsų klimato sąlygomis šios pocūgės laikomos atspariomis šalčiui. Tačiau dendrochronologiniai tyrimai parodė, kad žemų žiemos temperatūrų svyravimai neigiamai veikia metinės medienos rievės storį.

1 pav. (A) pavaizduota paprastųjų pušų ir melsvųjų Duglaso pocūgių, augančių Kauno botanikos sode, metinio medienos prieaugio, išreikšto indeksais (vidutinio dydžio procentais), kitimo kreivės. Paprastųjų pušų indeksai gauti atlikus dendrochronologinius tyrimus Kleboniško miške (V. Brukštus, 1984). Melsvųjų Duglaso pocūgių dažnesni didžiausių bei mažiausių prieaugių svyravimai. Per 1940–1960 m. pušys didžiausią prieaugį pasiekė du kartus, pocūgės — tris, mažiausią — tris ir penkis kartus.

Žema absoliutinė temperatūra neigiamai veikia radialinį medžių prieaugį. Lietuvoje introdukuoti spygliuočiai dažniau nukentia nuo staigių temperatūros svyravimų negu nuo didelio šalčio. Be to, net ir palyginti nedidelėje mūsų respublikoje klimato kontinentalumas didėja tolstant iš vakarų į rytus. Dendrochronologiniais tyrimais galima įvertinti augalų introdukcijos

iš skirtingų fitogeografinių sričių galimybes, jų išnykimo viename ar kitame rajone priežastis.

1 pav. (B) pavaizduotos melsvųjų Duglaso pocūgių ir sibirinių maumedžių (*Larix sibirica* Ledeb.) augimo indeksų kreivės. Apie skirtingą šių dviejų medžių rūšių reakciją į aplinkos faktorius galima spręsti iš kreivių išsidėstymo aukščio. Kuo didesnis indeksas, tuo palankesnės tais metais buvo augimo sąlygos.

Po jūrinio tipo šiltos 1960/61 m. žiemos pocūgės augo labai gerai, o maumedžiai, savaime augantys Vakarų Sibiro miškų zonoje, — blogai. Tą žiemą (gruodžio—vasario mėn.) oro temperatūra net 59 dienas buvo aukščiau 0°C ir tik 4 dienas — žemiau -15°C. Po kontinentinio tipo pastovios 1968/69 metų žiemos, atvirkščiai, pocūgės augo blogai, o maumedžiai — gerai. Tą žiemą oro temperatūra tik 7 dienas buvo aukščiau 0°C ir 19 dienų — žemiau -15°C.

Šie dendrochronologiniai tyrimai atlikti tik viename introdukciniame rajone. Tai padarius skirtinguose respublikos administraciniuose ir introdukciniuose rajonuose galima patikslinti tinkamumą juose auginti.

Introducentų, augančių medynuose, dendrochronologiniai tyrimai leis įvertinti auginimo miškų ūkyje galimybes. Mūsų respublikos miškuose auginamos pocūgės, europiniai ir kiti maumedžiai. Melsvųjų Duglaso pocūgių 75 metų medynas VDR yra 33,3 m aukščio, vid. medžių skersmuo — 50,8 cm, tankumas — 295 vnt./ha, tūris — 773 m³/ha. Pavienės 60–70 m. pocūgės, augančios Trakų rajone Lentvario parke, yra iki 18–24 m aukščio ir 46 cm skersmens.

Taigi introducentai pasižymi neblogais taksaciniais rodikliais. Jų panaudojimo respublikos medynuose ir želdiniuose galimybes bei patikimumą padės įvertinti ir dendrochronologiniai tyrimai.

Kęstutis ŽEIMAVIČIUS,
Ramūnis BUDRIŪNAS

pataria
specialistas

Kokios reikia miškų ūkiui informacijos

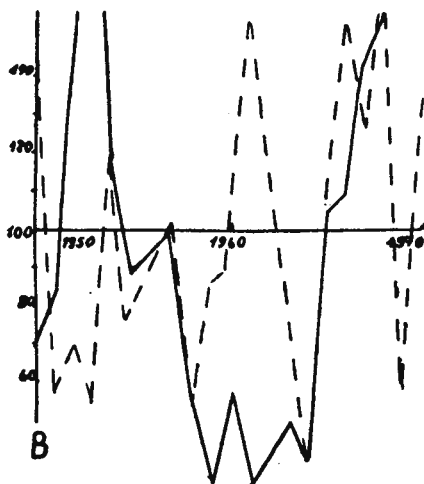
Viena iš pagrindinių ekonomikos valdymo esminio pertvarkymo kryptį — perėjimas nuo administracinių prie ekonominių vadovavimo metodų, išplečiant įmonių bei žemesnių grandžių savarankiškumą ir atsakomybę už savo darbo rezultatus. Tuo pačiu keičiasi ir centralizuoto vadovavimo imonėms principai: atsisakoma smulkaus operatyvinio valdymo, dėmesys sutelkiamas į šakos ekonominio, socialinio ir mokslinio-techninio vystymo strategijos, reikiamų sąlygų imonių efektyviam ūkininkavimui sudarymą. Viena iš sąlygų valdymo aparato darbui gerinti — io techninis aerūpinimas, kuris šiuo metu žymiai atsilieka nuo gamybinės sferos techninio aerūpinimo. Nežiūrint vis platesnio skaičiavimo technikos taikymo valdyme, jos panaudojimas dar neduoda laukiamo efekto. Viena iš problemų — valdymo sferos informacinis aerūpinimas — ypač aktualus dabar, mažinant valdymo darbuotojų skaičių ir keičiantis valdymo funkcijoms.

Informacinio aerūpinimo tikslas šakoje — pateikti valdymo personalui tiek informacijos, kad kiekvienu momentu būtų galima matyti visą šakos ir jos organizacinių padalinių veiklą.

Pagrindiniai informacijos vertingumą apibūdinantys kriterijai — naujumas, tikslumas, efektyvumas ir pateikimas laiku.

Geriausiai informacinio aerūpinimo klausimas sprendžiamas kompleksškai automatizuojant jos rinkimo, perdavimo ir apdorojimo operacijas. Automatizuotos vadovų ir specialistų darbo vietos išsprendžia daug dabartinių negatyvių problemų, kaip dokumentų perteklius kopijų formoje, ilgas dokumentų sudarymo laikas ir imli darbo rankinė jų vedimo bei saugojimo sistema, sudaranti 30–70% valdymo darbuotojų darbo laiko. Kartu tai ir bedokumentinio informacinio aerūpinimo pagrindinė sąlyga.

Automatizuoto informacinio aerūpinimo sistema miškų ūkyje galėtų būti tokia: personaliniai kompiuteriai gamybinuose vienetuose, sujungti ryšių kanalais su mažomis ESM; pirminės informacijos apdorojimas imonėse (kelių imonių

B — sibirinio maumedžio (—) ir melsvosios Duglaso pocūgės (---)